

Nr 160.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående pension åt avlidne löjtnanten vid Norrbottens regemente H. S. M. Bendriks moder änkefru Hildegard Antoinetta Laurentia Carlsson, född Bergström; given Stockholms slott den 15 mars 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att avlidne löjtnanten vid Norrbottens regemente H. S. M. Bendriks moder änkefru Hildegard Antoinetta Laurentia Carlsson, född Bergström, må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 300 kronor, att utgå från och med den 1 oktober 1916.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

E. A. Nilson.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 15 mars 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Nilson, anförde härefter:

»Under en stridsövning med Norrbottens regemente den 20 september 1916 träffades löjtnanten vid nämnda regemente H. S. M. Bendrik av ett skott, som omedelbart för honom medförde döden.

Uti en den 24 mars 1917 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrift har nu Bendriks moder, änkefru Hildegard Antoinetta Laurentia Carlsson, född Bergström, anhållit, att hon, som befunne sig i tryckta ekonomiska omständigheter och genom förenämnda olyckshändelse berövats den försörjningshjälp, hon framdeles kunnat påräkna från sin son, måtte av statsmedel erhålla antingen ett på en gång utfallande belopp eller ock en årlig livränta för sin återstående livstid.

Till stöd för denna anhållan har sökanden jämväl anfört, att Norrbottens regementes krigsrätt enligt utslag den 7 november 1916 funnit den för vållande till Bendriks död åtalade värnpliktige nr 389 74/1913 O. E. Hamberg icke kunna till ansvar i målet fällas, vadan sökanden ej varit i tillfälle att mot denna väcka någon talan om rätt till skadestånd.

I häröver avgivet yttrande har *chefen för Norrbottens regemente* tillstyrkt ansökningsen på de i densamma åberopade skäl samt tillika framhållit, att Bendriks död inträffat under tjänsteutövning och att någon oförsiktighet från hans sida icke förekommit vid ifrågavarande tillfälle.

Jämväl *tjänstförrättande kommandanten i Boden* har tillstyrkt ansökningsen.

Uti infortrat underdånigt utlåtande i ämnet av den 25 september 1917 har *arméförvaltningens civila departement* anfört följande:

Krigsrättens förenämnda utslag, varöver besvär anförts av vederbörande krigsfiskal, hade visserligen blivit upphävt av krigshovrätten, som genom utslag den 29 maj 1917 dömt Hamberg att för vållande till Bendriks död hållas i fängelse under en månad samt att för det fel i tjänsten, han vid olyckstillfället visat, undergå vaktarrest i tio dagar, men dels hade sistnämnda utslag, som den 6 juli 1917 av Hamberg hos Kungl. Maj:t överklagats, ännu ej blivit av Kungl. Maj:t slutligen prövat, dels ägde Hamberg, enligt vad ett vid handlingarna fogat, under hand infortrat intyg utvisade, icke andra kända tillgångar, än vad han månatligen uppbure i avlöning såsom vagn- och stallkarl vid statens järnvägars maskinavdelning, vadan sökanden, även om hon, i händelse av fastställelse av krigshovrättens utslag, framdeles skulle kunna få Hamberg rättsligen ålagd att till sökanden utgiva skadestånd, icke syntes hava några utsikter att utfå det henne tilldömda skadeståndsbeloppet.

Ehuru någon skyldighet för statsverket att i en eller annan form gottgöra sökanden för den skada i ekonomiskt hänseende, som genom sonens frånfälle kunde hava tillskyndats henne, ej torde enligt gällande författningar föreligga, funne sig departementet dock, på grund av vad förut anförts och med hänsyn till föreliggande ömmande omständigheter, böra hemställa, att Kungl. Maj:t — i likhet med vad i särskilda fall ägt rum beträffande understöd åt föräldrar till värnpliktiga, som avlidit till följd av olycksfall under militärtjänstgöring — måtte till-

dela änkefru Carlsson, som uppnått 67 års ålder och, enligt intyg, befunne sig i behövande omständigheter, en gratifikation för en gång av exempelvis 300 kronor, att utgå från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

Skulle emellertid Kungl. Maj:t anse, att något årligt understöd borde sökanden beredas, borde framställning därom göras hos riksdagen.

Statskontoret har uti den 17 december 1917 avgivet underdånigt utlåtande anfört, att, enligt vad av handlingarna framginge, värnpliktige Hamberg blivit genom krigshovrättens den 29 maj 1917 meddelade utslag, däri högsta domstolen enligt utslag den 16 oktober samma år icke gjort ändring, fälld till ansvar för vållande till Bendriks död. På grund härav och då statskontoret hölle före, att årligt understöd av statsmedel visserligen borde till sökanden såsom Bendriks moder utgå, dock endast under förutsättning att sökanden icke förklarades berättigad till skadestånd av Hamberg eller han befunnes sakna medel att utgiva ådömt skadestånd, ville det synas statskontoret, som om frågan om skyldighet för Hamberg att till sökanden utgiva skadestånd måste avgöras, innan framställning kunde föreläggas riksdagen om anvisande av årligt understöd åt sökanden. Med hänsyn emellertid till föreliggande omständigheter och då det torde kunna dröja länge, innan skadestandsfrågan blivit slutligen avgjord, ansåge sig statskontoret böra ifrågasätta, huruvida icke Kungl. Maj:t skulle finna skäl anbefalla arméförvaltningen att av anslaget till extra utgifter under riksstatsens fjärde huvudtitel till sökanden utbetala ett tillfälligt understöd till det av arméförvaltningens civila departement föreslagna belopp, 300 kronor, under villkor att hon avlämnade förbindelse att återbetala beloppet, i den mån hon kunde av Hamberg utbetomma skadestånd, ävensom förklara, att frågan om ytterligare understöd av statsmedel finge till förnyad prövning anmälas, sedan skadestandsfrågan blivit avgjord.

Ärendet har härefter remitterats till *justitiekanslersämbetet*, som i underdånigt yttrande den 5 februari 1918 anfört följande:

Enär ifrågavarande olycka, varigenom sökandens son löjtnanten Bendrik dödats, hade inträffat under år 1916, och således innan lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 trätt i kraft, vore nämnda lag ej i förevarande fall tillämplig; ej heller föreläge eljest på grund av lag skyldighet för statsverket att till sökanden utbetala ersättning eller understöd i anledning av berörda olycksfall.

Billighetsskäl syntes emellertid tala för att statsverket lämnade sökanden något bidrag till hennes uppehälle, och justitiekanslersämbetet hade icke något att erinra mot, att det av arméförvaltningens civila departement och statskontoret till omedelbar utbetalning föreslagna belopp tillerkändes sökanden.

I och för prövning av frågan, om och i vad mån skäl föreläge att tillerkänna sökanden årligt understöd för framtiden, kunde anmärkas, att, även om lagen den 17 juni 1916 i detta fall ägt tillämpning, rätt till livränta, varom i 7 § av samma lag förmäldes, möjligen icke tillkommit sökanden, som, såvitt handlingarna utmärkte, icke av sin son åtnjutit bidrag för sitt uppehälle utan allenast väntat att framdeles erhålla sådant. För beviljande av årligt understöd syntes i varje fall riksdagens bifall erfordras.

Genom utslag den 16 oktober 1917 hade väl Kungl. Maj:t fastställt krigshovrättens utslag, varigenom värnpliktige Hamberg dömts till ansvar för vållande till Bendriks död. Enär emellertid bestämmelserna i 6 kap. strafflagen — såsom för övrigt framginge av förekomna prejudikat — icke gåve stöd åt den av ovannämnda myndigheter antydda uppfattningen, att Hamberg skulle kunna lagligen förpliktas att på grund av berörda vållande utgiva skadestånd till sökanden, syntes Kungl. Maj:ts blivande beslut i ärendet icke böra göras beroende av utgången utav talan om dylikt skadestånd.

Med anledning av vad justitiekanslersämbetet sålunda anført, har slutligen *statskontoret* anbefallts att å nyo yttra sig i ämnet, och har ämbetsverket uti till åtlydnad härav avgivet utlåtande av den 9 februari 1918 framhållit, att då, enligt vad justitiekanslersämbetet i ärendet anført, änkefru Carlsson icke syntes hava någon utsikt att komma i åtnjutande av skadestånd från den, som varit vållande till hennes sons död, syntes det, i betraktande av de omständigheter, under vilka Bendrik omkommit, samt med hänsyn till övriga i ärendet förekomna omständigheter, skäligt, att åt hans moder bereddes något årligt understöd av statsmedel; och hemställde statskontoret fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att till henne finge från och med den 1 oktober 1916 från allmänna indragningsstaten utgå en årlig pension av 300 kronor.

Enligt vad den i ärendet förebragta utredningen giver vid handen, Departements-
chefen. torde statsverket icke vara rättsligen förpliktat att till sökanden utgiva skadeersättning på grund av den förlust, som drabbat henne genom.

sonens fränfalle. Med hänsyn till de särskilda förhållanden, under vilka ifrågavarande olyckshändelse inträffat, och då sökanden, som finner sig i tryckta ekonomiska omständigheter, icke lärer vara berättigad till skadestånd av den person, som vållat Bendriks död, synas mig emellertid starka billighetsskäl tala för att sökanden tillerkännes ett årligt understöd av statsmedel, och anser jag det av statskontoret i sådant hänseende föreslagna beloppet, 300 kronor, vara skäligt.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att avlidne löjtnanten vid Norrbottens regemente H. S. M. Bendriks moder änkefru Hildegard Antoinetta Laurentia Carlsson, född Bergström, må under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 300 kronor, att utgå från och med den 1 oktober 1916.»

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlåtats proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

C. E. Odhner.